אוֹ שמא לגבי מקלקל **הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן**, שהמקלקל בחבורה חייב, ואם כן אסור לבעול בתולה בשבת, ואף שרבי שמעון סובר שדבר שאינו מתכוין מותר, מכל מקום שמא לענין 'אינו מתכוין' הלכה כרבי יהודה שאסור, ולענין מקלקל בחבורה הלכה כרבי שמעון שחייב.

ספק זה נידון בישיבתם של רב ושמואל, וכך פשטוהו: **(אִיתְּמַר), בְּבֵי רַב אָמְרִי** – בבית מדרשו של רב היו תלמידיו אומרים כך, **רַב** – מתיר לבעול בתולה בשבת, **וּשְׁמוּאֵל אָסַר**. ואילו **בְּנַהַרְדְּעָא, עִירוֹ** של שמואל **אָמְרִי, שֶׁרַב אָסַר וּשְׁמוּאֵל שָׁרֵי. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק**, **וְסִימָנֵיךְ** – נקוט סימן זה בידך לזכור מה אמרו בכל מקום, **אֵלּוּ** – בני ישיבתו של רב העושים כדברי רבם, **מְקִילִין לְעַצְמָן** וסוברים שרבם מתיר, **וְאֵלּוּ** – בנהרדעא מקומו של שמואל שעושים כדברי שמואל, **מְקִילִין לְעַצְמָן** וסוברים ששמואל רבם הוא המתיר.

הגמרא סוברת עתה שהטעם של המתיר לבעול בתולה בשבת הוא כיון שדבר שאין מתכוין מותר, ולא משום שהוא מקלקל. לפי זה מקשה הגמרא על דבי רב. מקשה הגמרא: **וְכִי רַב שָׁרֵי** דבר שאינו מתכוין, **וְהָאֲמַר רַב שִׁימִי בַּר חִזְקִיָּה מַשְׁמֵיהּ** [–משמו] **דְּרַב, חָאי מָסוֹכְרָיָא דְּנָוְוֵיתָא** – אותה סתימת נקב שבפי חבית של יין שרגילים לסתום אותו בבלאי בגדים, **אָסוּר לְהַדּוֹקָהּ בְּיוֹמָא טָבָא** – אסור להדק את בלאי הבגדים בתוך הנקב ביום טוב [או בשבת], כיון שעל ידי הידוקם בנקב החבית נסחט היין מהבגד, ועובר על איסור סחיטה. ומוכח שלדעת רב אף שאינו מתכוין לסחיטה זו אלא לסתימת פי החבית, מכל מקום הדבר אסור, וכיצד אמרו תלמידיו בשמו שמותר לבעול בתולה בשבת משום שאינו מתכוין לעשיית חבורה או לעשיית פתח.

מתרצת הגמרא: אין זו קושיא, ואפשר שרב סובר שדבר שאינו מתכוין מותר כרבי שמעון, ואף על פי כן אסר להדק הבגד בפי החבית, **מִפְּנֵי דְּבַהֲהוּא** – באותו אופן של סתימת פי החבית **אַפִּילּוּ רַבִּי שִׁמְעוֹן** המתיר דבר שאינו מתכוין **מוֹדֶה** שאסור, **דְּהָרֵי אַבָּיֵי וְרָבָא דְּאָמְרֵי תַּרְוַיְיהוּ** – אמרו שניהם, **מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן בְּ'פְסִיק רֵישֵׁיהּ וְלֹא יָמוּת'** – באומר 'אחתוך ראש בהמה זו בשבת ואיני רוצה שתמות', שביון שבודאי תמות אסור לעשות כן, אף שבאמת אין כוונתו להמיתה אלא לשחק בראשה, והוא הדין בסתימת פי החבית, דביון שבודאי יסחט הבגד, אסור, אף שאינו מתכוין לסחיטה. מה שאין כן בבעילת בתולה בשבת שאין זה ודאי שתיעשה מלאכה על ידי בעילתו, שכן יכול הוא לבעול בהטיה, ולכך מתיר רב לבעול בשבת, ומשום דבר שאינו מתכוין.

מוסיפה הגמרא להקשות: **וְהָא אָמַר רַב חִיָּא בַּר אַשִׁי, אָמַר רַב, חֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה** שדבר שאינו מתכוין אסור, **וְרַב חָנָן בַּר אַמִּי אָמַר** בשם **שְׁמוּאֵל שֶׁהֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן** שדבר שאינו מתכוין מותר. **וְרַב חִיָּיא בַּר אָבִין מַתְנֵי לָהּ** – שנה את מחלוקת רב ושמואל **בְּלֹא נַבְרֵי** – בלא אמוראים שאמרו כן משמם, אלא רב ושמואל עצמן, **רַב אָמַר הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה, וּשְׁמוּאֵל אָמַר הֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן**, ומעתה קשה איך אמרו תלמידיו של רב בהיפך, שרב מתיר לבעול משום שדבר שאינו מתכוין מותר, ושמואל אוסר.

מתרצת הגמרא: **לְעוֹלָם רַב כְּרַבִּי יְהוּדָה סְבִירָא לֵיהּ** – הוא סובר, שדבר שאינו מתכוין אסור, ומה שהתיר רב לבעול בתולה בשבת אין זה משום שאינו מתכוין לאותה מלאכה אלא משום שהוא מקלקל באותה מלאכה. ומבארת הגמרא במה הוא מקלקל, **לְהַהוּ לִישָּׁנָא** – לפי הלשון הראשון בספק **דְּאָמַר דְּ'דָם מִיפָּקָד פָּקִיד', וְאִיסּוּר הבעילה הוא משום עשיית פתח**, סובר רב **שְׁמַקַּלְקֵל הוּא אַצַּל הַפֶּתַח** כיון שבתולה חשובה מבעולה. **וְלַהַהוּ לִישָּׁנָא** – ולפי הלשון השני בספק, **דְּאָמַר 'דָּם חֲבוּרֵי מִיחַבַּר'**, ויש בבעילתו אף משום חבורה, סובר רב **שְׁמְקַלְקֵל בְּחַבּוּרָה הוּא**, כלומר, אף לענין עשיית החבורה נחשב הוא מקלקל אצלה כמו לענין עשיית הפתח, וסובר רב כרבי יהודה גם לענין מקלקל בחבורה שפטור בו כבכל מלאכות שבת, ולא כרבי שמעון שסובר שמקלקל בחבורה חייב.

מקשה הגמרא על סברת תלמידי רב בדעת שמואל, שאסור לבעול בתולה בשבת: **מַתִּיב רַב חִסְדָּא**, שנינו במשנה (נדה סד:), **תִּינוֹקֶת שֶׁלֹּא הִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִרְאוֹת** דם נדות, כלומר, שעדיין לא מלאו לה שתים עשרה שנה, **וְנִשֵּׂאת**, ויש להסתפק אם הדם שרואה אחר בעילתה הוא דם בתולים, שהוא טהור, או דם נדות שהוא טמא, **בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים נוֹתְנִין לָהּ אַרְבָּעָה לֵילוֹת** – שכל דם שתראה בארבעת הלילות הראשונים שנבעלת, תולין אותו בדם בתולים, אך אם הוסיפה לראות דם לאחר ארבעה לילות, חוששים שהוא דם נדה. **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים**, לעולם תולים בדם בתולים **עַד שֶׁתְּהֵא** – שתתרפא **הַמַּכָּה**, והסימן לריפוי המכה הוא אם שמשה ולא ראתה דם, ומכאן והלאה דם נידות הוא. ממשיכה המשנה: ואילו תינוקת **שֶׁהִגִּיעַ זְמַנָּהּ לִרְאוֹת** דם נדה אך עדיין לא ראתה מעולם, **וְנִשֵּׂאת, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים, נוֹתְנִין לָהּ לַיְלָה הָרִאשׁוֹן** בלבד, שכל דם שתראה באותו הלילה יש לתלותו בדם בתולים, אך לאחר מכן כל דם שתראה יש לחשוש שמא דם נדות הוא. **וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים**, כל דם שתראה מליל הנישואין שהוא ליל חמישי, **וְעַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת** שהם בסך הכל **אַרְבָּעָה לֵילוֹת**, תולין בדם בתולים, ומכאן והלאה תולין בדם נדות.

מסיימת הגמרא את קושייתה: כיון שאמרה המשנה 'ארבעה לילות', מדוע הוסיפה ואמרה 'עד מוצאי שבת', והרי פשוט שמליל חמישי עד מוצאי שבת הם ארבעה לילות, **מַאי לָאו** – האם אין כוונת המשנה להשמיענו דְּאִף **אִי לֹא בָּעֵל** בעילה גמורה ועדיין נשארו מקצת בתוליה, **מָצֵי בָּעֵיל** – יכול לבעול **אַפִּילּוּ כְּשַׁבָּת**, הגם שהוא מוציא דם ומרחיב את הפתח, ולכן הוסיפה המשנה לומר 'עד מוצאי שבת' שמשמע שכל הלילות שוים, ואף בליל שבת יכול לבעול. ומוכח שמותר לבעול בתולה בשבת, וקשה לשמואל.

מתרצת הגמרא: **אָמַר רָבָא, לֹא** – אין כוונת המשנה שיכול לבעול בשבת, אלא ארבעה לילות ששנינו הן **לְבַר** [–חוץ] **מִשַּׁבָּת**, שבה אסור לבעול משום עשיית חבורה או פתח, ואין מכאן קושיא על שמואל.

תמהה הגמרא: **אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי** לרבא, **וְהָא** – והרי לשון **'עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת אַרְבָּעָה לֵילוֹת'** קָתָנֵי במשנה, ומשמע שיכול לבעול בכולן, ואילו לדבריך, אינו יכול לבעול אלא שלשה לילות, שהרי בשבת אסור לבעול.

רבא חוזר בו ודוחה את הראיה מהמשנה באופן אחר: **אֶלָּא אָמַר רָבָא**, באמת כוונת המשנה שבועל אף בשבת, אך מדובר **כְּשֶׁבָּעַל** כבר בעילה גמורה קודם שבת, ואין מכאן ראיה לבעילת בתולה בשבת.

שואלת הגמרא: **אִי** מדובר **כְּשֶׁבָּעַל** קודם שבת, והחידוש הוא רק שכל דם שתראה בימים אלו תולים בדם בתולים, אם כן **מַאי קָא מַשְׁמַע לָן** – מה חידשה המשנה במה שהוסיפה לומר 'עד מוצאי שבת', והרי די בכך שאמרה 'נותנין לה ארבעה לילות'.

משיבה הגמרא: **קָא מַשְׁמַע לָן**, דְּשָׁרֵי **לְמִיבְעַל בְּשַׁבָּת**, ואף שיתכן שנותרו מעט בתולים ויעשה בה חבורה, וּבְדִשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר **שְׁמוּאֵל**, כותל שיש בו **פְּרִיצָה דְּחוּקָה** [–פתח קטן ומצומצם], **מוּתָּר לְיַכְּנֵם בָּהּ בְּשַׁבָּת, וְאַף עַל פִּי שֶׁיִּתכן שהוא מַשִּׁיר צְרוֹרוֹת** כשנכנס בה ויש בזה משום 'סותר' או 'בונה', מכל מקום כיון שאינו מתכוין לכך, מותר, וכמו כן אם בעל בעילה גמורה קודם השבת מותר לשוב ולבעול בשבת אף שיתכן שנשארו מקצת בתולים ויעשה בה חבורה, לפי שאינו מתכוין לכך. אך אין זו ראיה שמותר לבעול בתולה בשבת.

הגמרא מקשה ממשנה נוספת על דעת האוסר לבעול בתולה בשבת: **מַתְנִיתִין רַב יוֹסֵף**, שנינו במשנה (ברכות טז.), **חָתָן פָּטוּר מִקְּרִיַּת שְׁמַע בְּלֵילָה הָרִאשׁוֹן** לנישואיו, שהוא ליל חמישי, **עַד מוֹצָאֵי שַׁבָּת אִם לֹא עָשָׂה** בינתיים **מַעֲשֶׂה** בעילה, **מַאי לָאו** – האם אין הטעם משום **דְּטָרִיד דְּבָעֵי לְמִיבְעַל** – שטרוד הוא ברצונו לקיים בעילת מצוה המוטלת עליו, והעוסק במצוה פטור מן המצוה, ומכך שפטרה אותו המשנה מקריאת שמע אף בליל שבת מוכח שמותר לבעול בתולה בשבת.

דוחה הגמרא: **אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי, לֹא** – אין זה טעם טירדתו, אלא משום **דְּטָרִיד דִּילְמָא בָּעֵיל** – שטרוד הוא בצערו על כך שלא בעל, ולכן אף בליל שבת שאסור לו לבעול, פטור מקריאת שמע.

רבא חולק על סברתו של אביי: **אָמַר לֵיהּ רָבָא, וְכִי מְשׁוּם טִירְדָּא** שיש לאדם הוא **פָּטוּר** מקריאת שמע, **אֶלָּא מַעֲתָּה** – לפי דבריך, אם **טָבְעָה סְפִינָתוֹ בַּיָּם** וטרוד הוא בצערו על הפסדו, **הָכִי נַמִּי דְּפָטוּר** – וכי אף בזה יהא פטור מקריאת שמע. מוסיף רבא ואומר: **וְכִי תֵּימָא הָכִי נַמִּי** – ואם תרצה לומר שאכן כל צער פוטר מהמצוה, **וְהָאָמַר רַבִּי אַבָּא בַּר זַבְדָא, אָמַר רַב, אֲבֵל חַיִּיב בְּכָל הַמִּצְוֹת הָאֲמוּרוֹת בַּתּוֹרָה**, חוץ **מִן הַתְּפִילִּין**, משום **שֶׁנֶּאֱמַר בָּהֶן 'פְּאֵר'**, ואין זה פאר לתפילין להיות מונחים בראש האבל המגולל ראשו בעפר, הרי שאף אבל שמצטער על מתו חייב במצות. ואם כן יש לחייב את החתן בקריאת שמע בליל שבת, אף שהוא מצטער על שלא בעל עדיין.

רבא מתרץ באופן אחר את הקושיא מהמשנה: **אֶלָּא אָמַר רָבָא**, באמת טעם הפטור של החתן מקריאת שמע אינו מחמת צערו שלא בעל, שהרי אין זו טרדה של מצוה, אלא משנה זו סוברת שמותר לבעול בשבת והוא טרוד טרדה של מצוה, ומכל מקום אין זו קושיא על שמואל, משום שניתן זה של בעילת בתולה בשבת **הַנָּאֵי הִיא** – נחלקו בו תנאים, **דְּתָנָא חֲדָא** – בברייתא אחת שנינו, **אִם לֹא עָשָׂה** החתן **מַעֲשֶׂה** בַּלֵּילָה הָרִאשׁוֹן לנישואיו, שהוא ליל רביעי, **פָּטוּר** מקריאת שמע **אַף בַּלֵּילָה הַשֵּׁנִי**, ואם לא עשה **בַּשֵּׁנִי, פָּטוּר אַף בַּשְּׁלִישִׁי**, שהוא ליל שבת, והיינו כיון שתנא זה סובר שמותר לבעול בתולה בשבת, והוא טרוד במצוה. **וְתַנְיָא אִידָךְ** – ובברייתא אחרת שנינו, בליל **רִאשׁוֹן וְשֵׁנִי פָּטוּר**, אך בליל **שְׁלִישִׁי** לנישואיו, שהוא ליל שבת, **חַיָּיב** בקריאת שמע, כיון שתנא זה אוסר לבעול בתולה בשבת, וכיון שאינו טרוד בקיום המצוה חייב בקריאת שמע. ושמואל סובר כתנא זה, שאוסר.

מבררת הגמרא: **וְאַבַּיֵי**, האומר שאף בשאין החתן יכול לבעול בליל שבת הוא פטור מקריאת שמע, כיון שהוא טרוד מכך שעדיין לא בעל, כיצד הוא יבאר את טעמו של התנא המחייב בקריאת שמע בליל שבת. מבארת הגמרא: אביי יפרש שלדברי הכל אסור לבעול בתולה בשבת, **וְהָתָם נַמִּי** – גם התנאים **הָהֵם בְּטֵירְדָּא פְּלִיגִי** – חולקים האם טירדא כזו פוטרת או לא, התנא הפוטר מקריאת שמע בליל שבת סובר שהחתן טרוד בצערו על שלא בעל, ולכן הוא פטור אף שאינו יכול לקיים עתה בעילת מצוה. ואילו התנא המחייב סובר שטירדא כזו אינה פוטרת, ורק בימים שטרוד בקיום המצוה ממש פטור מקריאת שמע.

ממשיכה הגמרא לבאר את שיטת רבא: **וּלדברי רבא, הָנֵי תַּנָּאֵי** – אותם תנאים החולקים אם חתן פטור מקריאת שמע בליל שבת, מחלוקתם היא **כִּי הָנֵי תַּנָּאֵי** – כאותם תנאים שנחלקו בדין בעילת בתולה בשבת, **דְּתַנְיָא, הַכּוֹנֵס אֶת הַבְּתוּלָה** לחופה, **לֹא יִבְעוֹל בַּתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת. וַחֲכָמִים מַתִּירִין** לבעול בתחילה בשבת. מבררת הגמרא: **מַאן** – מי הם **'חֲכָמִים'** המתירים לבעול בתולה בשבת. **אָמַר רַבָּה, רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, דְּאָמַר, דָּבָר שֶׁאֵין מִתְכַּוֵּין מוּתָּר**, ואף כאן אינו מתכוין בבעילתו לעשיית חבורה או פתח.

אָמַר לֵיהּ אַבַּיֵי, וְהָא מוֹדֶה רַבִּי שִׁמְעוֹן שדבר שאין מתכוין אסור **בְּ'סְפִיק רֵישֵׁיהּ וְלֹא יָמוּת'**, כיון שבודאי מעשהו יגרום למלאכה, ורק באופן שספק אם בפעולתו תֵּעָשה המלאכה האסורה, מתיר רבי שמעון, ואם כן אף לדבריו יאסר לבעול בתולה בשבת כיון שבהכרח בבעילתו יעשה בה חבורה ויפתח בה פתח. **אָמַר לֵיהּ** רבה, **לֹא** מדובר בבני אדם **הֲבַלְלוּ בִּבְלַיִּים, שֶׁאֵין בְּקִיאִין** לבעול **בְּהַטָּיָה, אֶלָּא יֵשׁ בְּקִיאִין** לבעול **בְּהַטָּיָה**, ובזה אין דם יוצא ואין פתח נפתח, וכיון שיתכן שיבעול כך אין זה 'פסיק רישיה', ואכן לא התירו לבעול בשבת אלא למי שבקי בהטיה.

מקשה הגמרא: **אִם כֵּן** שמדובר בבקי בהטיה, **טוֹרֵד לָמָּה** – במה הוא טרוד, שמחמת כן פטרנוהו מקריאת שמע, הלא בקי הוא. מתרצת הגמרא: אכן לא פטרו אלא **לְמִי שֶׁאֵינוֹ בָּקִי**, שהוא טרוד. מקשה הגמרא: אם כן שרק לבקי מותר לבעול בשבת, מדוע סתמה הברייתא ואמרה 'חכמים מתירין', **'אָמְרוּ** – היה לה לומר, **בָּקִי מוּתָּר וְשֶׁאֵינוֹ בָּקִי אָסוּר**. מתרצת הגמרא: **רוֹב** אנשים **בְּקִיאִין** הֵן, ודיברה המשנה ברוב, אך באמת למיעוט שאינו בקי, אסור.

מוסיפה הגמרא ומקשה: **אָמַר לֵיהּ רָבָא בַּר רַב חָנָן לְאַבַּיֵי, אֶלָּא מַעֲתָּה** – לפי מה שאמרנו שרוב האנשים בקיאים לבעול בהטיה, ואינו משיר בתוליה ואין הדם יוצא, אם כן קשה, שהרי מבואר להלן (יב.) שנהגו ביהודה להעמיד לחתן ולכלה שושבינין שישגיחו עליהם שלא ירמו זה את זו, שאם בתולה היא לא יעלים החתן את דם הבתולים, ואם אינה בתולה לא תכניס הכלה דם מבחוץ, וכן נהגו להניח מפה על מיטתם לבודקה אחר הבעילה אם יש עליה דם בתולים, ואם רוב בקיאים בהטיה, **שׁוֹשְׁבִינִין לָמָּה, מַפָּה לָמָּה** – מה התועלת בהם, הלא יוכל החתן לבעול בהטיה ולומר שבעל בעילה רגילה ולא מצא דם.

מתרצת הגמרא: **אָמַר לֵיהּ, הָתָם** חששו רק **שָׁמָא יִרְאֶה** החתן דם **וְיֵאָבֵד** אותו, ויטען שלא מצא לה בתולים, ולזה מועילים השושבינין והמפה, אך לא חששו שיבעל בהטיה, כיון שאז תטען הכלה שהיא עדיין בתולה, ויש בידם בית דין לברר זאת, כמבואר להלן (יז).

הגמרא מקשה ממשנה נוספת על האוסר לבעול בתולה בשבת: **מַתְנִיתִין רַבִּי אֱמִי**, שנינו במשנה (עדיות פ"ב מ"ה), **הַמְּפַתִּים מוּרְקָא** – הדוחק ומבקע מכה המלאה בליחה **בְּשַׁבָּת, אִם** כוונתו **לַעֲשׂוֹת לְהּ פֶּה** – פתח המתקיים, כדי להוציא את הליחה ולהכניס אויר, **חַיָּיב** משום בונה, שהרי הוא מתקן בה פתח. **וְאִם** אין כוונתו אלא **לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה לֵיחָה** ולא איכפת לו אם יסתם הפתח מיד,